

TARTU ÜLIKOOL VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide visuaaltehnoloogia õppekava

Videokujunduse eriala

Kreete Kamber

**MONTAAŽ KUI RULAKULTUURI KOGEMUSE VAHENDAJA
LÜHIFILMIS „THE SKATE DIARIES“**

Lõputöö

Juhendaja: Jürgen Volmer, BA

Viljandi 2026

Resümee

Montaaž kui rulakultuuri kogemuse vahendaja lühifilmis „The Skate Diaries“

Loov-praktiline lõputöö käsitleb lühifilmi „The Skate Diaries“ montaaži kui vahendit, mille kaudu kujuneb vaatajani jõudev rulakultuuri kogemus. Töö autor uurib, kuidas rulakultuurile omased esteetilised ja rütmilised tunnused mõjutasid filmi monteerimisotsuseid ning kuidas montaaži kaudu saab edasi anda rulatamisele omast kultuurilist tunnetust. Esimene peatükk annab ülevaate lühifilmist „The Skate Diaries“, selle kontseptsioonist, žanrilisest määratlusest ja autori rollist monteerijana. Teine peatükk avab rulakultuuri tausta ja põhimõtteid ning käsitleb rulatamist kogukondliku, ruumilise ja visuaalse praktikana. Kolmas peatükk avab rulavideote tehnilise keele kujunemist ning omapära, pöörates tähelepanu filmimisviisidele, kuvasuhtele, toorele pildikeelele ja montaaži ülesehitavale rollile. Neljas peatükk keskendub lühifilmi „The Skate Diaries“ montaažiprotsessile ning aitab avada mõtet, kuidas rulakultuuri tundmaõppimine, tagasiside ja koostöö režissööriga mõjutasid filmi lõpliku kujunemist.

Võtmesõnad: montaaž, rulakultuur, rulavideo, lühifilm

Abstract

Editing as a means of mediating the experience of skate culture in the short film *The Skate Diaries*

The creative-practical thesis examines the editing of the short film *The Skate Diaries* as a means through which the viewer's experience of skate culture is shaped. In the thesis, the author examines how the aesthetic and rhythmic characteristics of skate culture influenced the editing decisions of the film, and how editing can be used to convey the cultural sensibility associated with skateboarding. The first chapter gives an overview of the short film *The Skate Diaries*, its concept, genre and the author's role as the editor. The second chapter introduces the background and principles of skate culture, examining skateboarding as a communal, spatial and visual practice. The third chapter explores the development and distinctiveness of the technical language of skate videos, focusing on filming methods, aspect ratio, raw visual aesthetics and the structural role of editing. The fourth chapter focuses on the editing process of *The Skate Diaries* and discusses how learning about skate culture,

feedback and collaboration with the director influenced the development of the final version of the film.

Key words: editing, skate culture, skate video, short film

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Lühifilm „The Skate Diaries“	6
1.1. Filmi žanriline määratlus ja üldkontseptsioon.....	6
1.2. Autori roll filmiprojektis.....	7
2. Rulakultuur	9
2.1 Rulakultuuri olemus ja toimimine.....	9
2.2 Rulaskene märgisüsteem.....	10
2.3 Rulafilmid ja -videod kui audiovisuaalne väljendusvorm.....	12
2.3.1 Kaameratöö ning liikumise kujutamine.....	13
2.3.2 Montaaž ja rütm.....	14
2.3.3 Visuaalne ülesehitus.....	15
3. Rulakultuuri mõjutused filmi „The Skate Diaries“ montaažile	17
3.1 Rulataja perspektiivi omaksvõtt.....	17
3.1.1 Trikikeskne montaažiloogika.....	18
3.2 Ajastu ja autentsuse kujundamine.....	19
3.3 Montaaživalikud vaataja tagasiside kontekstis.....	20
4. Eneserefleksioon	22
Kokkuvõte	23
Kasutatud kirjandus	25
Lisad	27

Sissejuhatus

Minu loovpraktiline lõputöö põhineb lühifilmil „The Skate Diaries“, mille režissöör on Ronald Jõeäär. Osalesin filmiprojektis monteerijana ning minu ülesanne oli kujundada filmitud materjalist audiovisuaalne teos. Kuna filmi keskmes olev maailm on seotud rulakultuuriga, ei piisanud montaažiprotsessis ainult loo selgest ja loogilisest ülesehitamisest. Ma ei lähenenud rulakultuurile täielikult seestpoolt, vaid pidin monteerijana selle visuaalseid ja rütmilisi tunnuseid teadlikult tundma õppima. See muutis tööprotsessi huvitavaks, sest montaažiotsused kujunesid pidevas tasakaalus isiklike eelistuste, filmi loo vajaduste, rulakultuuri eripära ja režissööri nägemuse vahel.

Lõputöö eesmärk on analüüsida, kuidas rulakultuurile omased esteetilised ja rütmilised tunnused mõjutasid lühifilmi „The Skate Diaries“ monteerimisotsuseid ning kuidas montaaži kaudu saab edasi anda rulatamisele omast kultuurilist tunnetust. Eesmärgist lähtuvalt otsin vastust uurimisküsimusele:

1. Kuidas avalduvad rulakultuurile omased esteetilised ja rütmilised tunnused lühifilmi „The Skate Diaries“ montaažis?

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis avan lühifilmi „The Skate Diaries“ tausta, kontseptsiooni ja enda rolli monteerijana. Teises peatükis käsitlen rulakultuuri tausta ja põhimõtteid, et mõista, milliseid väärtusi ja väljendusviise see filmis esile toob. Kolmandas peatükis keskendun rulavideote visuaalse ja tehnilise keele kujunemisele, mis loob aluse filmi montaaži analüüsile. Neljandas peatükis analüüsin filmi monteerimisotsuseid ning seda, kuidas rulakultuuri tundmaõppimine, praktiline tööprotsess, vaataja tagasiside ja koostöö režissööriga mõjutasid lõpliku montaaži kujunemist.

Lõputöö väärtus seisneb montaaži mõtestamises loovpraktilise töövahendina, mille kaudu saab kujundada filmi rütmi, suunata vaataja kogemust ning vahendada filmis käsitletava kultuuri tunnetust. „The Skate Diaries“ näitel saab vaadelda, kuidas rulakultuuri mõistmine aitab monteerijal teha teadlikumaid valikuid ning luua filmile tunnetuslikult täpsema audiovisuaalse vormi.

1. Lühifilm „The Skate Diaries“

Lühifilm „The Skate Diaries“ on käesoleva lõputöö praktiline alus, mille montaažiprotsessi analüüs rulakultuuri kontekstis moodustab töö keskse uurimisfookuse. Film esilinastus 2. oktoobril 2025. aastal Tallinnas Apollo Plaza kinos. Lühifilmi „The Skate Diaries“ režissöör Ronald Jõeäär kujutab rulakultuuri noorte subkultuurina, tuues esile sellele omased praktikad, omavahelised suhted ja keskkonna. Filmis käsitletavad olukorrad ja kogukondlikud suhted rõhutavad rulatamise tähtsust noorte identiteedi kujunemisel ning selle rolli sotsiaalse kuuluvuse tekkes. Selline lähenemine võimaldab vaadelda rulakultuuri mitte ainult sporditegevusena, vaid ka ühiskondliku ja kultuurilise nähtusena, mis peegeldab noorte igapäevaseid kogemusi ja enesemääratlemise viise.

Järgnevates alapeatükkides antakse ülevaade lühifilmi „The Skate Diaries“ žanrilisest määratlusest, üldkontseptsioonist ja autori rollist filmiprojektis. Täpsemalt käsitletakse filmi seoseid rulakultuuriga, narratiivi ülesehitust, samuti fiktsionaalsete ja dokumentaalsete elementide põimumist. Lisaks kirjeldatakse autori liitumist projektiga, tema rolli monteerijana ning koostööd ülejäänud loomingulise meeskonnaga filmi järeltöötusprotsessis.

1.1. Filmi žanriline määratlus ja üldkontseptsioon

Žanriliselt võib lühifilmi „The Skate Diaries“ määratleda hübriidse lühifilmina, milles põimuvad fiktsionaalne narratiiv ja dokumentaalsed elemendid. Dokumentaalne mõõde avaldub eelkõige filmi keskkonnas ja rulakultuuriga suhestumises. Film on üles võetud Ida-Virumaal Voka asulas ning mitmed rulaspotid ja võttepaigad pärinevad režissööri lapsepõlvest, andes filmile isikliku ja kohaliku mõõtme. Jõeäär on ise pikalt rulatamisega tegelenud ning peab seda keskseks osaks oma eneseväljenduses ja maailmatunnetuses. Filmi idee sündis soovist panustada rulakultuuri ning anda sellele omapoolne panus, jutustades isiklikust vaatenurgast lähtuva rulafilmi (Hooandja, s.a.).

Loo narratiiv on üles ehitatud päevikusissekannete vormis, kus väikelinna rulataja Päike talletab päevikusse oma mõtteid, kogemusi ja tähelepanekuid, mis peegeldavad tema igapäevaelu, suhteid teistega ning rulatamisega seotud kogemusi. Narratiivi arenedes muutuvad sissekanded järjest katkendlikumaks ja krüptilisemaks, viidates selgetele ohumärkidele, et peategelase pinged hakkavad talle üle pea kasvama. Selline jutustamisviis avab Päikse sisemaailma ning aitab vaatajal mõista tema mõtete ja emotsioonide seost loo

sündmustega. Jõeäär on andnud mõista, et erinevalt filmi peategelasest ei olnud ta ise see, kellele liiga tehti, vaid pigem see, kes on teistele haiget teinud. Just sellise vastanduse kaudu soovib režissöör esile tõsta avatud suhtlemise olulisust (Hooandja, s.a.). Paljud noored jäävad oma muredega üksi, kuna neist rääkimine tundub keeruline, kuigi probleemide endasse hoidmine võib olukorda süvendada. Lühifilm käsitleb noorte kalduvust jääda oma muredega üksi ning loob ruumi, mis toetab nende valmisolekut oma kogemusi jagada ja vajadusel abi otsida.

Film on suunatud peamiselt nooremale vaatajaskonnale, kes suhestuvad rulakultuuri või teiste subkultuursete väljendusvormidega. „The Skate Diaries“ toob esile sõprussuhted, kuuluvustunde ja enese mõtestamine, sidudes need kogemused vaatajale äratuntavate olukordadega. Samas ei piirdu filmi sihtrühm üksnes noorte vaatajatega, vaid see võib kõnetada ka suuremat publikut. Arvestades, et noorte kogemused on laiemalt mõistetavad ning paljud vaatajad täidavad ka lapsevanema rolli. Lühifilm loob eeldused põlvkondade vaheliseks mõistmiseks, aidates paremini mõtestada noorte kogemusi ja nendega kaasnevaid emotsioone.

1.2. Autori roll filmiprojektis

Käesoleva töö autori liitumine filmiprojektiga sai alguse sotsiaalmeedias avaldatud üleskutsest, milles filmi operaator Ott Raud otsis projektile monteerijat ning peavalgustaja assistenti. Tuginedes Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia videokujunduse erialal omandatud teadmistele ja oskustele, tundis autor huvi mõlema pakutud rolli vastu ning oli huvitatud panustama nii võtteplatsil kui ka järeltöötluses.

Autor liitus projektiga enne võtteperioodi, olles varakult kaasatud ka järeltöötluse perspektiivist. Tema varasem kokkupuude filmiprotsessiga piirdus peamiselt tudengifilmide võtteplatsil abistamisega, mistõttu puudus seni kogemus monteerijana täismahus filmiprojektis. Huvi selle rolli vastu oli kujunenud läbi varasema montaažipraktika, hõlmates erinevates vormides videote loomist. Käesolev projekt andis võimaluse seda huvi esmakordselt teadlikult rakendada ning siduda praktiline kogemus käesoleva lõputööga, mille analüüs põhineb autori isiklikel kogemustel, akadeemilisel teoorial ning Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias omandatud teadmistel ja praktikal.

Filmi „The Skate Diaries“ järeltöötus kujunes koostööl põhinevaks protsessiks, milles autor vastutas peamiselt montaaži eest, kuid töötas tihedas koostöös režissööri ja helindajaga. Režissöör viibis aktiivselt monteerimisprotsessi juures, osaledes aruteludes ja andes jooksvalt tagasisidet, samuti panustas oma vaatenurgaga ka filmi operaator. Lisaks osales materjali ülevaatamisel ja juhendamisel antud loov-praktilise lõputöö juhendaja Jürgen Volmer. Selline mitmetasandiline koostöö mõjutas oluliselt filmi lõplikku kujunemist ning võimaldas erinevaid loomingulisi valikuid põhjalikumalt analüüsida. Autori loominguline otsustusõigus avaldus eelkõige materjali struktureerimises, rütmi kujundamises ning visuaalse terviku loomises. Narratiivsete valikute osas jäi lõplik otsustusõigus siiski režissöörile, samas kui filmi lõplik versioon kujunes autori montaaživalikute, juhendajalt ja teistelt protsessis osalenutelt saadud tagasiside põhjal. Tagasiside ei toiminud pelgalt korrigeeriva mehhanismina, vaid suunas aktiivselt loominguliste valikute kujunemist ning aitas kaasa filmi sisulise selguse ja terviklikkuse saavutamisele.

2. Rulakultuur

Rulakultuur ei eksisteeri üksnes füüsilise tegevusena, vaid ka subkultuurina, kus kujunevad ja kinnistuvad osalejate identiteet, väärtushinnangud ning sotsiaalsed suhted. See väljendub igapäevastes praktikates, suhtluses ja ruumikasutuses, mille kaudu kujuneb kuuluvustunne konkreetse subkultuuri sees. Seetõttu toimib rulatamine lisaks kehalisele tegevusele ka teiste osalejatega suhestudes, mille kaudu luuakse ja jagatakse ühiseid tähendusi. Need tähendused kanduvad edasi ka visuaalsetesse ja audiovisuaalsetesse vormidesse, mille keskseks väljenduseks on rulafilmid ja -videod.

Käsitletavate alapeatükkide kaudu luuakse teoreetiline raamistik, mille abil on võimalik analüüsida rulakultuuri mõju filmi esteetilise vormi ja tähenduse kujunemisele ning käsitleda montaažiprotsessi rulakultuuri kontekstis. Sellest lähtuvalt vaadeldakse esmalt rulakultuuri olemust ja toimimist, keskendudes rulatamisele kui identiteedipraktikale ning rulaskene märgisüsteemile. Seejärel vaadeldakse rulafilme ja -videoid kui audiovisuaalset väljendusvormi, mille kaudu avalduvad rulakultuurile iseloomulikud kujutusviisid, analüüsides seejuures kaameratööd, liikumise kujutamist, montaaži ning visuaalset ülesehitust.

2.1 Rulakultuuri olemus ja toimimine

Rulakultuuri toimimist iseloomustab kindla ja ühtse reeglistiku puudumine, mille asemel kujunevad normid ja väärtused osalejatevahelise suhtluse ning ühise praktika käigus. Erinevalt teistest spordialadest ei reguleeri rulaskenet üks kindel autoriteet, vaid see toimib kogukonnas kujunenud kokkulepete ja jagatud arusaamade alusel. *Skate*-kultuuri uurija ning endine rulataja, Sean Mortimer (2008, lk 10–11), märgib, et rulatamist iseloomustab võimalus tegutseda iseseisvalt, meeskonnast sõltumata või rangete reegliteta. See võimaldab tegutseda individuaalse stiili ja loominguliste valiku alusel ning annab rulatamisele eneseväljendusliku mõõtme. Selles kontekstis ei ole keskne roll võistluslikkusel, vaid pigem kultuurilisel ja kogukondlikul mõõtmel, mille kaudu tegevus omandab tähenduse. Rulatamist tajutakse sageli traditsioonilistest spordialadest erinevana, kuid see eristus ei ole ühiselt mõistetav ega kõigile rulatajatele võrdselt oluline.

Rulakultuuri toimimise mõistmisel on oluline vaadelda ka avaliku ruumi kasutamist. Linnaruum ei ole pelgalt tegevuse toimumiskoht, vaid toimib aktiivse osana praktikast, kus olemasolevaid objekte kasutatakse nende algsest otstarbest erinevalt. Trepid, käsipuud ja muud arhitektuursed detailid avavad rulatamise kontekstis uue tähenduse, mille kaudu avalikku ruumi ümber mõtestatakse. Thomas Slee (2011, lk 6–8) on uurimuses *Skate For Life: An Analysis of the Skateboarding Subculture* toonud esile, et rulatajate seas väärtustatakse esemete loovat kasutamist, mida peetakse rulatamise üheks kõitvamaks printsiibiks. See loovus avaldub eriti selgelt linnaruumis, kus rulamine ei piirdu etteantud objektidega. Väljaspool rulamiseks ettenähtud alasid nimetatakse *street*-rulatamiseks. Erinevalt rulapargist ei allu see kindlatele reeglitele, samas kui linnade hallatavad rulapargid seavad kasutajatele sageli piiranguid, näiteks tasu ja reeglite järgimise kohustuse. Kuigi *street*-rulamine on sageli vastuolus kehtivate piirangutega, nähakse seda rulatamise vabamana ja vahetuma vormina. Seetõttu ei vasta tasulised rulapargid sageli rulatajate ootustele ning eelistatakse rulatada spontaanselt leitud kohtades, mis pakuvad rohkem võimalusi keskkonna loovaks tõlgendamiseks.

2.2 Rulaskene märgisüsteem

Rulatamist ei saa käsitleda üksnes füüsilise tegevuse või ruumilise praktikana, vaid see toimib ka sotsiaalse ja kultuurilise nähtusena, mida kirjeldatakse sageli mõistega rulaskene (ingl. *skate scene*). Selle all peetakse silmas kogukonda, mis kujuneb spontaanselt ühiste tegevuste ja jagatud kogemuste mõjul ning toimib ilma kindlate reeglite ja ametliku korralduseta. Seejuures mainib Mortimer (2008, lk 10–11), et rulamine loob erineva taustaga inimeste vahel sideme, soodustades omalaadse kogukonna kujunemist, mis areneb igapäevaste praktikate ja koos veedetud aja käigus ning väljendub eelkõige tugevas kuuluvustundes. Skeened kujunevad erinevates keskkondades, mistõttu võivad esile kerkida omanäolised toimimisviisid ja väärtused, kuid neid ühendavad siiski sarnased arusaamad stiilist ja praktikast, mis määratlevad, kuidas rulatamist mõtestatakse ja kogetakse.

Rulaskenes avalduvad väärtused ja hoiakud mitmesuguste visuaalsete ja kehaliste väljendusviiside kaudu, mis toimivad märkidena. Need märgid ei ole ühiselt kokku lepitud, kuid on skeene sees äratuntavad ja loovad ühise arusaama sellest, mida peetakse väärtuslikuks. Märgisüsteemi olemasolu peegeldub ka kogenud ja alustavate rulatajate eristamises, kus visuaalsed ja käitumuslikud märgid on aluseks usutava rulataja

määratlemisel. Slee (2011, lk 13) märgib, et rulatajate hulgas on välja kujunenud teatav liikmete kihistumine, mida mõjutavad eelkõige vanus, oskustase ja pühendumus. Rulatajaid võib liigitada nelja erinevasse kategooriasse: poserid, algajad, teismelised rulatajad ja pikaajalised harrastajad. Rühmad ei ole rangelt piiritletud ning võivad omavahel kattuda, mistõttu võib üks inimene kuuluda korraga mitmesse kategooriasse. Rulatajad alustavad enamasti poseri või algaja staatuses ning liiguvad aja jooksul edasi kogenumate sekka.

Beal ja Weidman (2003, lk 340–341) toovad esile, kuidas uustulnukatele omistatakse sageli madalam staatus, kuna neil puudub veel isiklik stiil ning lähtuvad pigem ettekujutusest, milline rulataja peaks välja nägema ja käituma. Uurimuses nimetati uustulnukaid „rottideks“, kes püüdsid oma kuuluvust rõhutada silmatorkava brändiriietuse ja varustusega. Sarnast nähtust kirjeldab ka Slee (2011, lk 14), kes eristab posereid kui eripärast rühma, kes ei ole täielikult subkultuuri liikmed ega sobitu tavaliselt teiste rulatajate hulka. Poserite all mõistetakse inimesi, kes püüavad end esitleda rulatajatena, kuid ei tegele tegelikult rulatamisega. Arusaam rulatamisest kujuneb sageli massikultuuri vahendusel, näiteks videomängude või spordiürituste kaudu, mis loob ettekujutuse rulatamisest eelkõige stiili või kuvandina, mitte praktikast lähtuva tegevusena.

Varustuse ja riietuse valik toimib rulaskenes olulise eristuse mehhanismina, mille kaudu väljendatakse nii esteetilisi eelistusi kui ka skeenes kujunenud hoiakutega. Seda kinnitab ka Porter (2008), kelle sõnul ei lähtu varustuse valik eelkõige funktsionaalsusest, vaid sageli just visuaalsest atraktiivsusest. Kuigi rulatajatel kuluvad jalanõud kiiresti, eelistatakse sageli kaalult kergemaid ja tuntumaid mudeleid, kuna need võimaldavad paremat kontaktitunnet lauaga ning vastavad skeenes väärtustatud esteetikale, isegi kui see toimub vastupidavuse arvelt. Rulataja pühendumus rulatamisele väljendub ka varustuse kulumises – üks paar jalanõusid võib kuluda läbi juba kuu aja jooksul. Seejuures toimivad just jalanõud märgina, mille põhjal on võimalik hinnata rulataja kogemust ja sõidustiili. Jalats, millega hoogu antakse, on pealtvaadates heas seisukorras, kuid tallal on selgelt eristuvad kasutusjäljed, samas kui teine jalanõu on tavaliselt välisküljelt ja ninaosast auklik ning intensiivsest kasutusest räsitud. Rulaskene märgisüsteemi olulise osana on kinnistunud ka teatud kaubamärgid, nagu DC Shoes ja Vans, millest viimane on kujunenud üheks rulatamise ikooniliseks brändiks. Eriti iseloomulikud on Vansi õhukese kummitallaga jalanõud, mis on rulaskenes laialt levinud, kuna nende konstruktsioon võimaldab paremat tunnetust ja kontrolli lauaga.

Rulaskenes määratletakse väärtuslikuks trikid, sõidustiilid ja lähenemisviisid suuresti meedia vahendusel, kus konkreetsed sooritused ja sõidustiilid omandavad tunnustatud tähenduse. Nii spetsialiseeritud väljaanded, nagu Thrasher, kui ka laiemasse kultuuri jõudnud formaadid, nagu X Games ja Tony Hawk's Pro Skater, mis on rulatamisele keskenduv videomänguseeria, mõjutavad ettekujutusi rulatamisest. Need kujutised ei jää üksnes tarbitavaks, vaid leiavad oma väljundi ka rulavideotes ja filmides, kus trikkide valik, nende esitamise viis ning montaaž määravad, millised praktikad tõusevad esile ja annavad kuju arusaamadele rulatamisest

2.3 Rulafilmid ja -videod kui audiovisuaalne väljendusvorm

Rulafilmid ja -videod on saanud rulakultuuri keskseks väljendusvormiks, mille kaudu vahendatakse nii rulatamise praktikaid kui ka kogukondlikku tunnetust. Robbie Janney (2019) toob esile, et rulakultuuri audiovisuaalne vorm kujunes koos isiklike videokaamerate laialdasema levikuga, mis muutis materjali loomise rulatajatele kättesaadavamaks. Videokaameratega filmimine muutus sõpruskondades igapäevaseks praktikaks, andes tõuke rulavideote laine tekkimiseks. Rulavideod keskenduvad eeskätt trikkide kujutamisele ning sellele, milliste visuaalsete võtetega need vaatajani tuuakse. Erinevalt tavapärasest spordikajastusest ei ole fookuses võistlustulemus, vaid see, kuidas trikk sooritatakse, millises keskkonnas see toimub ja millise tähenduse see vaataja jaoks omandab.

Rulavideo ei täida ainult dokumenteerivat rolli, vaid loob ka ruumi rulatajate arusaamade esiletõusuks. Eesti kontekstis on rulafilmi maastik küllaltki piiratud, kuid olemasolevad teosed täidavad olulist rolli rulatamise kogemuse talletamisel, ühendades nii ajaloolise kui ka isikliku mõõtme. Seda illustreerib ka dokumentaalfilm *Eesti rula lugu*, mis toob esile seni vähesel määral talletatud osa lähiajaloost ning käsitleb siinse tänavakultuuri kujunemist ja arengut. Filmis ei käsitleta rulatamist üksnes ajaloolise nähtusena, vaid rõhutatakse ka selle isiklikku mõõdet, osutades, et peaaegu igaühel, kes on rulatamisega kokku puutunud, olgu ise sõitjana või lapsele rula soetajana, on sellega seotud rulalugu rääkida (Murd, 2024).

2.3.1 Kaameratöö ning liikumise kujutamine

Käesoleva töö autor on amatöör rulatajana vaadelnud rulavideote filmimise praktikaid subkultuuri sees ning analüüsinud mitmeid rulavideoid, tuues selle põhjal esile peamised põhimõtted nende loomiseks. Rulavideotes on kaameratöö otseselt seotud liikumise edasiandmisega, kujundades seda, kuidas trikid vaatajani jõuavad; kaamera ei toimi üksnes vaatlejana, vaid järgib rulataja trajektoori ja tempot.

Levinumad on madalad vaatenurgad ning lähedalt filmitud kaadrid, mis toovad esile liikumise kiiruse ja triki tehnilise täpsuse. Sageli kasutatakse laia vaateväljaga objektiive, eelkõige kalasilm-objektiivi (ingl. *fisheye*), mida iseloomustab kergelt kaarduv ning servades moonutatud kujutis, võimaldades haarata kaadrisse korraga nii rulataja kui ka ümbritseva keskkonna. Sarnast kaameratöö käsitlust on kirjeldanud ka rulafilmide režissöör ja operaator Ty Evans, kelle sõnul võib pikema objektiiviga filmitud liikumine mõjuda ebaloomulikuna, mistõttu eelistatakse lainurkobjektiivi ja rulatajale lähedast kaamerapositsiooni. Evans kasutab sageli madalat võttenurka, paigutades kaamera maapinna lähedale ja kallutades selle ligikaudu 15 kraadi ülespoole, et rõhutada alakeha tasandil toimuvat liikumist ja selle seotust pinnaga (C, 2018). Triki kujutamisel on keskse tähtsusega vaatepunkti teadlik valik, kuna optilise moonutuse mõjul võivad takistused näida visuaalselt suuremana, muutes triki kulgu ruumis ja selle detaile vaatajale selgemini tajutavaks.

Rulatamise üks mõjukam autoriteet ja 13 kordne X Games medalist, Tony Hawk, on osutanud, et filmimist on võimalik teostada nii iseseisvalt kui ka teise filmija kaasabil, kusjuures mõlemad lähenemised eeldavad erinevaid kaameratöö ja liikumisega seotud valikuid. Iseenda filmimisel on oluline kaamera stabiilne eelpaigutus statiivi abil ning triki täpne ajastamine ja positsioneerimine kaadris, mida toetab markeeringute kasutamine. Teise filmija kaasamine võimaldab dünaamilisemat kaameratööd, milles liikuv kaamera ja vahelduvad vaatenurgad muudavad liikumise vahetumalt tajutavaks, mida iseseisvalt filmides ei ole võimalik samal määral saavutada. Kaadri kompositsioon peab seejuures tagama soorituse tervikliku nähtavuse, võimaldades tajuda füüsilist pingutust ja sellega kaasnevat riski (MasterClass, 2021). Triki sooritusega kaasnev risk on otseselt seotud selle muljetavaldavusega, kuna kõrgema ohutusemehhanismiga sooritused toovad esile rulataja tehnilise meisterlikkuse, keha kontrolli ning võime hallata liikumist ettearvamatutes tingimustes.

Rulavideote filmimist iseloomustab „kodukootud“ esteetika, mille kujunemine lähtub filmijate kogemusest rulatajatena ning filmimise oskused arenevad praktilise kogemuse ja

eksperimenteerimise kaudu (C, 2018). Selline tegutsemisviis kujuneb subkultuuri sees, kus tehniline teadlikkus ja esteetilised valikud arenevad paralleelselt rulatamise praktikaga. Filmitehniline pädevus avaldub oskusena tõlgendada ja vahendada rulatamise praktikat audiovisuaalses vormis. Selle protsessi osana on oluline ka kaamera katkematu salvestamine, mis toetab nii materjali kogumist järeltöötamiseks kui ka spontaansete ja ettearvamatute hetkede talletamist, mis sageli kujunevad lõpptulemuse visuaalselt mõjusaimateks elementideks. Tulemuseks on audiovisuaalne vorm, mis ei piirdu üksnes tegevuse dokumenteerimisega, vaid vahendab ka selle kogemuslikku ja rütmilist struktuuri.

2.3.2 Montaaž ja rütm

Rulavideo ülesehitus järgib sageli trikikeskset loogikat, mille puhul materjal organiseerub vastavalt trikkide kulgemisele ja visuaalsele mõjule. See tuleneb rulatamise enda toimimise loogikast, kus iga trikk mõtestub eraldiseisva sündmusena. Rulatamisele omane rütm avaldub üksikute soorituste jadana, kus vahelduvad trikid, katsetused ja õnnestumised. Rulavideo montaaž ei loo rütmi nullist, vaid struktureerib ja rõhutab tegevuses juba olemasolevat rütmilist loogikat. Sarnast lähenemist kirjeldab ka Duncan McDui-Ra (2021, lk 9–10), käsitledes rulavideoid suure hulga eri kohtades filmitud üksikute trikkide või järjestikuste trikkide kombinatsioonide kogumitena. Sellises ülesehituses võivad üksikud sooritused ekraanil kesta vaid mõne sekundi, mistõttu võib video sisaldada kümneid erinevates kohtades filmitud katsetusi. Lisaks õnnestunud trikkidele kajastavad rulavideod sageli ka kukkumisi, vigastusi ning osalejate liikumist erinevate rulasportide vahel.

Kuigi käsitletav audiovisuaalne vorm ei lähtu klassikalisest narratiivsest struktuurist, võimaldab montaaž kasutada narratiivseid võtteid vaataja emotsionaalseks kaasamiseks. Hawk märgib, et see võib avalduda trikiga seotud raskuste ja mitmete ebaõnnestunud katsete kujutamises kuni õnnestunud soorituseni, mille kaudu kujuneb sisemine arengujoon. Samuti rõhutab ta kukkumiste ja oskuste arengu esiletõstmist, mis seob materjali tervikuks ning muudab selle mõjusamaks kui üksikute katsete eraldiseisev esitamine (MasterClass, 2021). Selline lähenemine loob autentsuse, mis põhineb vahetul ja isiklikul suhtel kujutatava praktikaga, mitte tehnilises täielikkuses. Subjektiivne vaatepunkt ja isiklik seotus annavad materjalile usutavuse ning eristavad seda neutraalsest või distantseeritud kujutusviisist. Autentsus väljendub valikutes, mis ei taotle täielikku viimistletust, vaid väärtustavad improvisatsiooni, katsetamist ja protsessi ennast sama palju kui lõpptulemust.

2.3.3 Visuaalne ülesehitus

Rulavideo visuaalne ülesehitus on suunatud liikumise kujutamisele, kus kaamera positsioon ja liikumine on tihedalt seotud rulatamise enda dünaamikaga. Kaader ei toimi üksnes fikseeriva vaatluspunktina, vaid järgib tegevust, võimaldades esitada nii triki sooritust kui ka selle kulgemist ruumis. Rulavideo visuaalses keeles on välja kujunenud eristuv esteetiline stiil, mida mõjutavad nii tehnilised võimalused kui ka visuaalsed eelistused. Janney (2019) toob esile, et sellele on omane kalasilm-objektiivi ääre teadlik kaadrisse jätmine, mis annab pildile toore ja robustse ilme. Varasemaid rulavideoid iseloomustab ka kergelt terane ja kontrastne pilt, mis on tingitud toonaste videokaamerate piiratud pildikvaliteedist ja värviedastusest.

Selline visuaalne ilme ei ole enam pelgalt paratamatus, vaid seda saab värvikorrektiooni abil teadlikult kujundada ja taasluua. Praktilises töös tähendab see, et mustad tõmmatakse sügavamaks, mistõttu kaob osa varjude detaililisusest. Üldkontrasti hoitakse pigem tagasi, et pilt ei muutuks liiga teravaks ja digitaalselt puhtaks. Värvide puhul välditakse liigset saturatsiooni ja toonid jäetakse veidi „mustaks tehtult“, seejuures võib varjudesse jääda kerge värvinihe. Janney (2019) osutab, et rulavideo visuaalset ülesehitust mõjutab ka kuvasuhe, mille puhul 4:3 formaat kujunes algselt tehnilistest piirangutest, kuid muutus ajapikku üheks äratuntavamaks tunnuseks. Antud formaat mõjutab otseselt pildi kompositsiooni tajumist, tuues tegevuse vaatajale lähemale kitsama kaadri näol ja hoides fookuse rulatajal. Horisontaalse ruumi piiratus vähendab taustaelementide rolli kaadris, jättes vähem ruumi kõrvalistele detailidele ja kaadri äärtesse jäävatele teistele rulatajatele. Samal ajal toob vertikaalne kaadri proportsioon esile üles-alla suunatud liikumise, mille tulemusel mõjuvad hüpped ja rulataja kehaasend visuaalselt selgemini.

Rulavideo visuaalne keel ei ole staatiline, vaid kujuneb ajas vastavalt tehnoloogilistele võimalustele, loojate eelistustele ja laiematele visuaalkultuuri mõjudele. Kuigi varasemalt domineeris rulavideote puhul toorem esteetika, siis uute tehniliste vahendite ja töövõtete lisandumine on avardanud visuaalse keele kujundamise võimalusi. See väljendub nii laiemate kuvasuhte kasutamises, stabiliseeritud kaameraliikumises kui ka järeltöötluses lisatud graafilistes kihtides ja visuaalsetes efektides. Rulavideote visuaalse keele arengut ajas käsitleb ka Janney (2019), kes toob esile laia kaadriga kompositsioonide, liikumisgraafika ja visuaalselt puhtamate kujutamiskiiside leviku, viidates nihkele traditsioonilisest esteetikast

mitmekesisemate lahenduste suunas. Muutused visuaalses keeles ei asenda varasemat esteetikat, vaid täiendavad seda uute väljendusviisidega, kus traditsiooniline vahetu ja robustne visuaal eksisteerib paralleelselt stiliseerituma ja tehniliselt viimistletuma lähenemisega. Kuigi rulavideote visuaalne ülesehitus võib varieeruda, sõltuvalt nii tehnilistest võimalustest kui ka autorite enda eelistustest, on välja kujunenud selgelt äratuntav stiil. See ühine visuaalne keel loob aluse monteerimispraktikatele, mille kaudu määratakse, kuidas materjal on valitud, järjestatud ja rütmistatud, andes rulatamisele audiovisuaalse vormi.

3. Rulakultuuri mõjutused filmi „The Skate Diaries“ montaažile

Käesoleva lõputöö raames valminud lühifilmi „The Skate Diaries“ montaaž lähtus suurel määral sellest, kuidas rulavideod toimivad ning milliste visuaalsete põhimõtete järgi need luuakse. Kuigi film ei järgi täielikult klassikalise rulavideo vormi, mõjutas rulakultuurist tulenev audiovisuaalne loogika otseselt seda, milliseid kaadreid peeti tähenduslikuks, kuidas neid omavahel seostati ning milline rütm nende kaudu kujunes. Rulavideotele iseloomulikult ei põhinenud filmi ülesehitus üksnes narratiivil, vaid olulisel kohal olid ka trikid, liikumine, atmosfäärilised vahekaadrid ning muusika ja pildi omavaheline suhe. Filmi monteerimisel võeti eeskujuks erinevad rulafilmid, mille mõju avaldus nii värvikorreksioonis, kuvasuhtes, muusika kasutuses kui ka liikumise rõhutamises.

Filmi „The Skate Diaries“ esialgne lõige oli 53 minutit pikk, kuid montaaži käigus vähendati kestust 43 minuti peale, mis on lühifilmide kontekstis siiski arvestatavalt pikk. Kuigi narratiivi oleks olnud võimalik edasi anda ka lühemas vormis, jäid sisse ka kaadrid, mille olulisus ei seisnenud otseselt loo edasiarendamises, vaid rulatajatele omase tunnetuse, autentsuse ja kultuurilise tähenduse edasiandmises. Edasistes alapeatükkides käsitletakse lähemalt, kuidas rulataja perspektiivi omaksvõtt ja rulakultuuriga kohandumise protsess mõjutasid filmi montaaživalikute kujunemist. Lisaks analüüsitakse trikikeskse montaažiloogika kujunemist, ajastu ja autentsuse visuaalset edasiandmist, vaatajatagasiside mõju montaažile ja filmi lõppversiooni kujunemist.

3.1 Rulataja perspektiivi omaksvõtt

Filmi „The Skate Diaries“ montaažiprotsessi üheks olulisemaks etapiks kujunes rulataja mõtteviisi mõistmine ning sellega arvestamine stseenide ülesehitamisel. Kuna autoril puudus varasem otsene kokkupuude rulakultuuriga, tuli montaažiprotsessi käigus teadlikult mõtestada, millised detailid, trikid ja visuaalsed lahendused kannavad rulatajate jaoks tähendust. See tähendas lisaks narratiivi ja tehnilise terviku kujundamisele ka rulavideotele ja -filmidele omase visuaalse loogika tundmaõppimist. Montaažiprotsessi algusfaasis suunas filmi režissöör Ronald Jõeäär töö autorit tutvuma filmidega „Mid90s” (2018), „The Living End” (1992) ja „The Basketball Diaries”(1995), et jõuda monteerijaga paremini ühisele lainele ning kujundada ühtsem arusaam filmi tunnetusest ja visuaalsest keelest. Nende filmide vaatamine aitas paremini mõista, miks pidas režissöör oluliseks teatud kaadrite ja stseenide sisse jätmist, mis muidu narratiivi edasiandmisel vajalikuks ei osutunud.

„The Skate Diaries“ puhul on kõige selgemalt tajutavad filmide „Mid90s“ ja „Taxi Driver“ mõjutused, mis väljenduvad nii värvikorrektsioonis kui ka viidetes nende filmide äratuntavatele stseenidele ja kaadriahendustele. Lühifilmi loomisel kujunes olulisemaks eeskujuks „Mid90s“, mida peetakse üheks tuntumaks kaasaegseks rulakultuuri kujutavaks mängufilmiks. Mõlema filmi puhul on enne pealkirja ilmumist kasutatud sarnast montaažilist ülesehitust, kus kiired pilguheited vahelduvad mustade vahekaadritega, millele on kuvatud filmimeeskonna liikmete nimed ja rollid. Visuaalsed paralleele leidub nii päikeseloojangu kaadrites, kus rulatajad sõidavad keset autoteed, ning ka peeglisse vaatamise stseenis, kus peategelane end rindu lööb. Rulafilmilike motiivide kasutamine soodustab antud filmi suhestumist rulafilmidele omase esteetikaga juba enne narratiivi avanemist.

Filmist „Taxi Driver“ lähtuvad viited avalduvad „The Skate Diaries“ samuti peeglistseeni kaudu, kus peategelane end revolvriga sihhib ja küsib: “You Talkin’ to Me?” (Gabriele, 2025). Tuttavaid suunitlusi võib märgata ka päevikusissekannete kujutamises ning montaaživõtetes, kus kasutati pildist-pilti sulanduvaid üleminekuid (ingl. *crossfade*), mida rakendati ka loodud lühifilmis. *Crossfade* üleminekuid kasutati režissööri soovist muuta stseenidevahelised üleminekud sujuvamaks, et siduda omavahel ajahüppeid sisaldavaid ja narratiivselt katkendlikke stseene. Samuti aitas antud üleminekuvormi kasutamine edasi anda aja möödumist ja tegevuse korduslikkust stseenides, kus peategelane trikke harjutas.

3.1.1 Trikikeskne montaažiloogika

Filmisiseste rulamontaažide kujundamisel lähtuti suurel määral traditsioonilistele rulavideotele omasest montaažiloogikast, kus oluline ei ole ainult triki täpne tehniline sooritus, vaid ka selle rütmiline ja visuaalne suhestumine muusikaga. Kuigi režissööril oli filmi visuaalse terviku osas kindel nägemus, anti autorile rulatrikkide montaaži kujundamisel vabad käed. Tööprotsess toimus etapiviisiliselt: autor monteeris rulamontaaže osade kaupa, mille järel vaatas režissöör valminud lõigud üle ning andis tagasisidet võimalike muudatuste, ümberpaigutuste ja kaadrite valiku osas. Kuna Jõeäär kehastas filmis ka peategelast ning sooritas ise suure osa rulatrikkidest, oskas ta hinnata montaaži rulataja vaatenurgast, pöörates tähelepanu sellele, millised trikid mõjusid visuaalselt kõige tugevamalt või tehniliselt puhtamana.

Filmis näidatud rulatrikkide puhul ei pruugi rulakultuuriga mitteseotud vaataja tajuda, et tegemist on erinevate tehniliste sooritustega. See eeldas ka filmi monteerijalt rulataja vaatenurgaga kohandumist ning arusaama sellest, milliseid trikke parasjagu sooritatakse ja kuidas neid rulaskenes hinnatakse. Teadlikkus erinevate trikkide nimetustest, tehnilisest ülesehitusest ja visuaalsetest erinevustest, võimaldas luua usutavamalt ja rulavideotele lähedasemat montaaži. Filmi läbivaks trikkiks oli ollie, mida peetakse rulakultuuri üheks kesksmaks ja äratuntavamaks põhitrikiks. „The Skate Diaries“ võib pidada tähenduslikuks stseeni, kus peategelane hakkab kiusajate seltskonda kuuluvale tüdrukule olliet õpetama, millest areneb usalduslik sõprus. See peegeldab ka rulakultuurile omast kogukondlikku aspekti, kus rulatamine võib toimida sotsiaalseid piire ületava ja inimesi ühendava praktikana.

3.2 Ajastu ja autentsuse kujundamine

Rulakultuuri kujutava filmi puhul ei piisa üksnes sellest, et tegelased sõidavad rulaga, vaid ka see, kas nad mõjuvad inimestena, kes sellesse keskkonda võiksid päriselt kuuluda. Seda saavad toetada nii riietus, rulabrandid, aksessuaarid ja ka viis oma varustusega ümber käia. Loodud lühifilmis kujundasid autentsust Thrasheri viited, Bakeri rula, tegelaste rulastiililik riietus ning stseenid, kus rula ei ole käsitletud üksnes rekvisiidina, aga kui igapäevaselt kasutatava esemena. Rulatööriista nagu *T-tooli* kasutamine ja rataste pingutamine aitasid esile tuua tegelase teadlikku suhet rula, varustuse ja rulatamise argise poolega, mis mõjub rulakontekstis usutavalt. Sellised detailid on olulised, sest need viitavad rulatamise praktilisele poolele: rula kulub, vajab parandamist ning selle töökorda seadmine on osa rulatajaks olemisest.

Filmi visuaalse usutavuse kujundamisel mängisid olulist rolli ka tehnilised ja esteetilised valikud, eelkõige kuvasuhe, värvikorreksioon ning pildis esinev teralisus. „The Skate Diaries“ puhul kasutati 4:3 kuvasuhet, mis seostub tugevalt klassikaliste rulavideote pildikeelega ning viitab ajale, mil rulavideod levisid VHS-i ja DVD-de näol.

Värvikorreksioonis kasutati „Mid90s“ filmist inspireeritud värviprofiili, mille kaudu anti pildile soojem, veidi nostalgiline ja ajastuliselt äratuntav tonaalsus. Usutavuse kandmisel andis oma panuse ka pildis esinev *grain* ehk teralisus, mis tekkis osaliselt tehnilisest piirangutest, kuna mitmed välivõtted toimusid hämaras valguses. Tekkinud teralisust polnud

järeldustluses võimalik täielikult peita, kuid see lisas visuaalile tooremat ilmet, mis sobitus hästi rulavideotele omase vähem viimistletud esteetikaga.

3.3 Montaaživalikud vaataja tagasiside kontekstis

Filmi „The Skate Diaries“ testvaatamine viidi läbi Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia Vilma maja cyclorama stuudios. Tagasisidet andsid autori erialakaaslased, kellel on erialane taust filmi montaaži, rütmi ja tervikliku audiovisuaalse ülesehituse hindamiseks. Seetõttu võimaldas testvaatamine vaadelda montaaživalikuid mitte ainult tavavaataja kogemuse, vaid ka filmitehniliselt teadlikuma vaataja perspektiivist, mida montaažiarenduse seisukohalt väärtuslikuks pidada saab. Testvaatamisele järgnes kirjalik tagasisidevorm, mille küsimused keskendusid filmi tervikmuljele, loo arusaadavusele, tegelaste usutavusele ja emotsionaalsele mõjule. Kuna tagasisidevormis küsiti ka seda, kas filmis esines kohti, kus huvi ning tähelepanu hajus, oli võimalik seostada vaatajate tähelepanekuid otseselt montaažirütmi ja stseenide kestusega.

Vaatajate tagasisidest ilmnas, et filmi kesksetes teemades nähti tugevat potentsiaali: noore rulataja üksildus, kodune vägivald, kiusamine ning drastiline murdepunkt. Samas ei olnud need elemendid kõigi vaatajate jaoks piisavalt selgelt üles ehitatud. Lugu oli üldjoontes mõistetav, kuid põhjus-tagajärg seosed jäid mitmes kohas nõrgaks: vaatajad said aru, mis toimub, kuid sageli jäi ebaselgeks, miks need toimuvad. Eriti tõusid esile küsimused peategelase ja Lulu suhte, isa vägivalda, kiusajate motiivide ning koera tähendusliku rolli kohta. Filmis olid olemas tugevad motiivid, kuid need ei saanud vaataja jaoks piisavalt aega ega konteksti, et kujuneda loo lõpus emotsionaalselt kandvateks ja dramaturgiliselt põhjendatud elementideks.

Tagasisides tõusis kõige järjekindlamalt esile filmi rütmi ja venivusega seotud murekoht. Vaatajate tähelepanu hajus eelkõige pikkade staatiliste üldplaanide, distantsilt filmitud kaadrite ning rulatamisstseenide ajal, mille jooksul tegevus ei toonud kaasa märgatavat loolist arengut. Sellest tulenevalt kujunes üheks olulisemaks montaažiliseks järelduseks vajadus narratiivi tihendada, kuid samal ajal vähendada filmi ajalist pikkust. Eraldi tuli üle vaadata kaadrid ja stseenid, mis ei avanud tegelast, ei süvendanud konflikti ega aidanud vaatajal paremini mõista tegelaste vahelisi suhteid või loo arengut.

Vaataja tagasiside põhjal tehtud järeldused ei saanud montaažiprotsessis siiski täiel määral realiseeruda, monteerijana ei olnud autor kõigis loomingulistest valikutes režissööri

samal seisukohal. Protsessi käigus katsetas autor mitmeid võimalikke lahendusi, sealhulgas stseenide ümberpaigutamist, osade hetkede väljajätmist, kuid ka lõputiitrite muusika ja visuaali ümber vahetamist. Kõik need ettepanekud ei jõudnud aga filmi lõplikku versiooni, kuna osa materjalist ja valikutest oli režissööri jaoks sisuliselt või emotsionaalselt oluline. Montaažiprotsessi mõjutas tugevalt ka ajaline surve, film tuli valmis monteerida ligikaudu ühe kuu jooksul, mistõttu oli tööprotsess intensiivne ja väga kurnav. Selline ajaraam ei jätnud piisavalt aega tagasisidest lähtuvate montaaživalikute katsetamiseks ega suuremate struktuursete muudatuste tegemiseks. Lisaks ei võimaldanud ajapuudus lõplikult viimistleda filmi heli- ja värvitöötlust, mis mõjutas paratamatult filmi audiovisuaalse terviku lõppmuljet.

4. Eneserefleksioon

Filmi „The Skate Diaries“ montaažiprotsess kujunes oluliseks professionaalseks õppimiskogemuseks, sest see näitas väga selgelt, kui mitmekihiline monteeri roll tegelikult on. See ei tähenda ainult materjali tehnilist kokkupanemist või režissööri soovide täitmist, vaid ka aktiivset kaasamõtlemist, otsustamist ja vajadusel oma seisukoha kaitsmist. Protsessi jooksul mõistsin, et monteeri ei pea alati teiste meeskonnaliikmetega nõustuma. Montaažis tuleb lähtuda eelkõige filmi tervikust, kui sellest, kui palju aega või vaeva mõne stseeni võtteplatsil tegemiseks kulus. Stseen võib olla tehniliselt hästi teostatud või tegijatele emotsionaalselt oluline, kuid kui see ei toeta filmi rütmi, arusaadavust ega arengut, peab olema valmis sellest loobuma. Monteeri kõrvaltvaataja pilk on siinjuures oluline, sest vahel tuleb pakkuda lahendusi, mis erinevad esialgsest visioonist, kuid teenivad filmi kui tervikut paremini.

Filmimontaaž oli minu jaoks jaoks täiesti uus kogemus, varasemalt olin videomontaažiga küll kokku puutunud, kuid antud projekt erines oma mahu, vastutuse ja intensiivsuse poolest kõigest eelnevast. Enam kui kuu aega kestnud igapäevased 10–12-tunnised tööpäevad näitasid selgelt, kui nõudlik võib olla lühifilmi valmimine ka väikese produktsiooni puhul. Filmi tegemine ei sõltu ainult suurtest ressurssidest, vaid eelkõige inimeste tahtest, pühendumisest ja valmisolekust lõpuni pingutada. Avaldan siirast tänu Ronald Jõeäärele, et ta kaasas mind sellesse projekti ja usaldas mulle filmi monteerimise. „The Skate Diaries“ võimaldas töötada päris filmimaterjaliga, võtta vastutus terviku kujundamise eest ning näha, kuidas loominguline protsess areneb algsest materjalist valmis filmiks. Olen tehtud tööga rahul ning pean seda väärtuslikuks etapiks nii erialasel kui ka isiklikul tasandil. Projektis osalemine suurendas enesekindlust ning kinnitas võimekust töötada mahuka ja nõudliku filmiprojektiga algusest lõpuni.

Kokkuvõte

Antud lõputöös uurisin montaaži rolli rulakultuuri kogemuse vahendajana lühifilmi „The Skate Diaries“ näitel. Töö fookuses oli mõista, kuidas rulakultuurile omased esteetilised, rütmilised ja tehnilised põhimõtted mõjutasid filmi monteerimisotsuseid ning kuidas nende kaudu kujunes filmi audiovisuaalne tervik. Kuna olin filmis monteeriija rollis, lähtus töö nii teoreetilisest käsitlest kui ka minu isiklikust praktilisest kogemusest. Eesmärgist lähtuvalt otsisin vastust uurimisküsimusele:

1. Kuidas avalduvad rulakultuurile omased esteetilised ja rütmilised tunnused lühifilmi „The Skate Diaries“ montaažis?

Töö struktuur jagunes neljaks peatükiks. Esimeses peatükis andsin ülevaate lühifilmist „The Skate Diaries“, selle üldkontseptsioonist, žanrilisest määratlusest ja enda rollist filmiprojektis. Film ühendab fiktsionaalse loo dokumentaalse keskkonna ja rulakultuurist lähtuva visuaalse maailmaga. Kuigi filmi keskmes on väljamõeldud narratiiv peategelasest Päiksest, on selle keskkond, rulaspotid ja üldine atmosfäär seotud režissöör Ronald Jõeääre isiklike kogemuste ning suhtega rulakultuuriga. Teises peatükis käsitlesin rulakultuuri tausta ja põhimõtteid. Rulamine avanes selles peatükis praktikana, mille tähendus tekib füüsilise tegevuse, linnaruumi kasutamise, kogukondlike suhete ja visuaalse eneseväljenduse koosmõjus. Rulakultuuri puhul tõusid esile katsetamine, omaalgatuslik tegutsemine, kogukondlikkus ja autentsuse väärtustamine. Selle põhjal sai rulavideoid käsitleda ka omaette audiovisuaalse vormina, mis ei piirdu üksnes trikkide dokumenteerimisega, vaid vahendab ka rulamise kogemuslikku, ruumilist ja liikumisest lähtuvat olemust.

Kolmandas peatükis keskendusin rulavideote visuaalsele ja tehnilisele keelele. Peatükis käsitlesin filmimisviise, kuvasuhet, fisheye-objektiivi kasutust ning tooremat pildikeelt kui rulavideotele iseloomulikke esteetilisi ja tehnilisi tunnuseid. Seejärel analüüsisin montaaži rolli rulavideote ülesehituses, kus olulisel kohal on rütm, trikkide järjestamine ning muusika ja liikumise kooskõla. Selgus, et rulavideote ülesehitus ei põhine alati klassikalisel narratiivil, vaid kujuneb sageli trikekeskse rütmi kaudu. Neljandas peatükis analüüsisin filmi „The Skate Diaries“ monteerimisotsuseid ja seda, kuidas rulakultuuri mõistmine mõjutas minu tööd monteeriijana. Tuli arvestada, et kõik pakutud lahendused ei pea jõudma filmi lõplikku versiooni, kuna montaaž ei ole ainult individuaalne loominguline otsus, vaid osa laiemast koostöö protsessist. Filmi lõplik vorm kujunes režissööri visiooni, vaataja tagasiside ja minu montaaživalikute dialoogis.

Uurimisküsimusele vastamine tekitab struktureerituma pildi rulakultuuri ja montaaži vahelisest seosest, aga pani sellele teemale mõtlema ka laiemas filmitegemise kontekstis. Sain kinnitust, et montaaž ei ole ainult tehniline tööetapp, vaid pakub võimalusi rütmi, energia ja kogemuse kujundamiseks. „The Skate Diaries“ monteerimine avas minu jaoks maailma, kus rulakultuur ei avaldu ainult trikkides, rulaspottides või visuaalses esteetikas, vaid ka selles, kuidas materjal liigub, hingab ja vaatajani jõuab. Kuigi filmi lõplik versioon kujunes koostöös režissööri, vaataja tagasiside ja praktiliste võimalustega, oli see minu jaoks oluline kogemus monteerijana arenemisel. Lõputöö kirjutamine aitas mul seda protsessi teadlikumalt mõtestada ning avas montaaži võimaluse vahendada lisaks loole ka kultuuri, tunnetust ja kohalolu. Uurimus täitis oma eesmärgi, näidates, et montaaž võib olla palju enam kui tehniline järeltöötlus: see on sisuline töövahend filmi rütmi, tähenduse ja kogemusliku mõju kujundamisel.

Kasutatud kirjandus

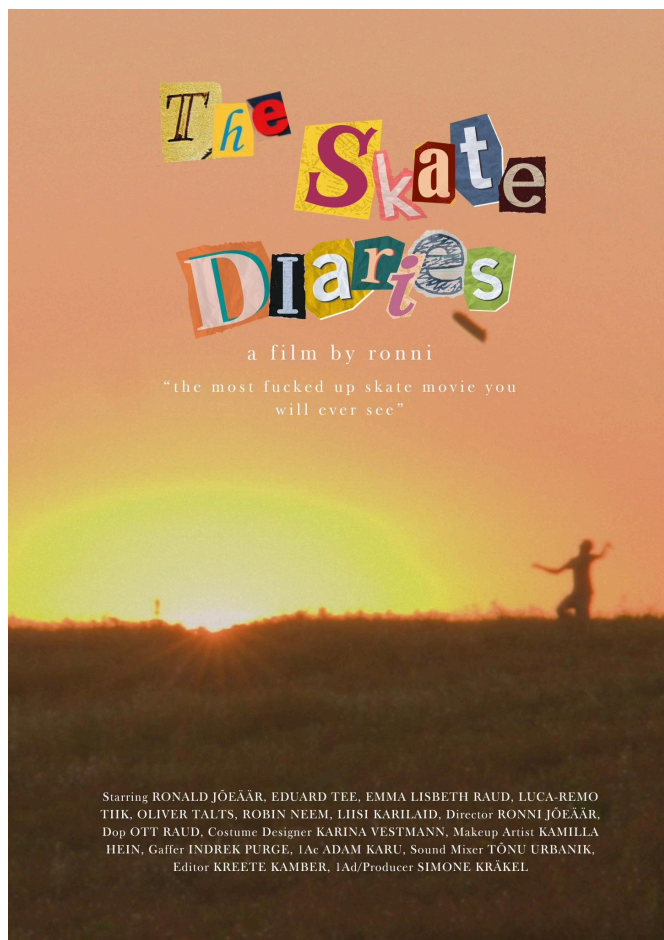
- Beal, B., & Weidman, L. (2003). Authenticity in the skateboarding world. R. E. Rinehart & S. Sydnor (toim), *To the extreme: Alternative sports, inside and out* (lk 340–341). State University of New York Press. https://digitalcommons.linfield.edu/mscmfac_pubs/10/
- C, A. (2018, 18. september). *How skateboarding films are made with director Ty Evans*. Teradek Blog. <https://teradek.com/blogs/articles/how-skateboarding-films-are-made-with-director-ty-evans>
- Duncan McDuie-Ra (2021). *Skateboard video: Archiving the city from below*. Amsterdam University Press. lk 9–10. <https://doi.org/10.1007/978-981-16-5699-6>
- Gabriele, A. (2025, 29. august). *You talking to me? Breaking down Taxi Driver's mirror scene*. Medium. <https://framedandsigned.medium.com/you-talking-to-me-breaking-down-taxi-drivers-mirror-scene-39c572a182b0>
- Hooandja. (s.a.). *Lühifilm "The Skate Diaries"*. <https://www.hooandja.ee/campaigns/luhifilm-the-skate-diaries/view/general>
- Janney, R. (2019, 4. detsember). *The history of skate videography: The unsung hero of cinéma vérité*. PremiumBeat. <https://www.premiumbeat.com/blog/skate-videography-unsung-hero-cinema-verite/>
- MasterClass. (2021, 7. juuni). *Tony Hawk's 14 tips for filming a skate video*. <https://www.masterclass.com/articles/tony-hawks-tips-for-filming-a-skate-video>
- Mortimer, S. (2008). *Stalefish: Skateboard culture from the rejects who made it*. Chronicle Books. lk 10–11.
- Murd, I. (2024). *Vabana sündinud*. Sirp. <https://www.sirp.ee/vabana-sundinud/>
- Porter, J. (2008, 24. september). *Skateboarders push limits, with fashion along for the ride*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2008/09/25/fashion/25skates.html>

Slee, T. (2011). *Skate for life: An analysis of the skateboarding subculture* [Honors Thesis and Capstone Projects, University of South Florida]. Digital Commons. lk 6–8,13–14.
https://digitalcommons.usf.edu/honors_et/29/

Lisad

Lisa 1. Link minu portfooliole: <https://krevisual.wixsite.com/portfolio>

Lisa 2. Filmi „The Skate Diaries“ plakat

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kreete Kamber

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “MONTAAŽ KUI RULAKULTUURI KOGEMUSE VAHENDAJA LÜHIFILMIS „THE SKATE DIARIES“”, mille juhendaja on Jürgen Volmer, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kreete Kamber

13.05.2025